

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2018-07-06

Diarienummer 0677/17

Handläggare

Christine Lindeberg

Telefon: 031-368 02 31

E-post: christine.lindeberg@stadshuset.goteborg.se

Förslag om uppmärksammande av veterandagen 2019 och framåt

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen

xxxxxx

Sammanfattning

Kommunstyrelsen antecknade 2018-03-28 § 264, bilaga 1, information med förslag om hur staden kan uppmärksamma 2018 års veterandag den 29 maj. Vid ärendets behandling lämnade S, MP och V ett yttrande om utvärdering och uppdrag till SLK att återkomma med förslag om hur firandet av veterandagen kan ske i fortsättningen.

I början av maj öppnade en veteranutställning på Frölundabiblioteket och Lundby bibliotek. På själva veterandagen genomfördes en marsch från Götaplatsen till G A torg med cirka 200 deltagare. Därefter vidtog stadens ceremoni. En bedömning är att 300 - 400 personer deltog i ceremonin. Efter ceremonin fanns transport till Göteborgs garnison för försvarsmaktens eget arrangemang.

Arrangemangen i staden samplanerades med försvarsmakten, polismyndigheten och föreningen Fredsbaskrarna samt SLK. Det är många veteraner och anhöriga som framfört sitt tack för att Göteborgs stad uppmärksammat veteranerna. I tjänsteutlåtandet lämnas förslag inför kommande arrangemang samt kostnader. Utvärderingen visade att fler organisationer vill delta i planeringen av arrangemanget. Ansvarig nämnd kan vara kulturnämnden, park- och naturnämnden eller konsument- och medborgarservice. Oavsett vem som utses krävs medverkan från övriga där även trafikkontoret har viss roll. Stadsledningskontoret anser att det bör vara samma nämnd som har ansvar för medborgarskapsceremonin och veterandagen samt eventuellt nationaldagsfirandet då dessa arrangemang har vissa likheter och är utomhusarrangemang.

Ekonomiska konsekvenser

Årets ceremoni hölls i liten skala till en kostnad av 275 tkr för planering, genomförande, avveckling och utvärdering. Merparten var personalkostnader. Om arrangemanget växer, vilket det troligen kan göra, krävs större resurser för att hyra in eventbolag.

Barn-, mångfalds- och jämställdhetsperspektivet

Genom att uppmärksamma medborgare som gjort samhällstjänst i oroliga länder glöms inte deras insats eller historia för kommande generationer. För anhöriga, och inte minst barnen, kan utlandstjänst och hemkomsten upplevas svår. Familjen och barnen har en

viktig roll för veteranen under tjänstgöringen. Barnen har uppmärksammats alltmer av försvarsmakten inför utlandsuppdrag eftersom de bär på saknad men också känslor och iakttagelser av de förändringar veteranen genomgår under och efter sin utlandstjänst. Barnen och anhöriga ska därför få sin uppmärksamhet på veterandagen.

Miljöperspektivet

Stadsledningskontoret ser inga särskilda aspekter på frågan utifrån detta perspektiv.

Omvärldsperspektivet

Veteraner hedras världen över på olika sätt. I många länder som deltagit i krig är veterandagen en stor händelse för såväl anhöriga som de som deltagit då de hedras för sin insats men också får möjlighet att träffa andra veteraner och utbyta erfarenheter.

I Stockholm samlas veteranföreningarna för marsch från centralt läge till veteranmonumentet vid Sjöhistoriska museet. Eftersom veterandagen har statsceremoniell status deltar kungahuset, statsministern, ÖB och andra myndighetschefer.

I Sverige blir det allt vanligare att man har ett veteranmonument och en marsch med ceremoni. Det kan vara försvaret eller försvaret och staden som arrangerar. Exempel på städer som har någon form av arrangemang är Boden, Östersund, Karlstad, Skellefteå, Skövde, Borås och Halmstad. Göteborg är den andra storstaden som haft ett arrangemang.

Samverkan

CSG informerades om ärendet 2018-xx-xx.

Bilagor

1. Kommunstyrelsens 2018-03- 28 § 264 Information om Göteborgs Stads uppmärksammande av veterandagen 2018.

Ärendet

Kommunfullmäktige gav 2017-02-23 § 20 kommunstyrelsen i uppdrag att utreda möjligheten att tillsammans med andra parter uppmärksamma veterandagen i Göteborg i enlighet med beslutssats 2 i yrkande från L, M och KD vid behandling av ärende om att uppföra ett veteranmonument i Göteborg. Kommunstyrelsen tillstyrkte ett informationsärende 2018-03-28 § 264 (bilaga 1) med förslag om hur veterandagen kan uppmärksammas. Vid ärendets behandling lämnades ett yttrande från S, MP och V om utvärdering och det fortsatta uppdraget.

Beskrivning av ärendet

Sedan kommunfullmäktige behandlade ärendet om ett veteranmonument i Göteborg har en marsch och ceremoni genomförts på International peacekeepers Day, tillika veterandagen, den 29 maj, arrangerad av staden i samverkan med Göteborgs garnison, Polismyndigheten i Västra Götaland och föreningen Fredsbaskrarna Väst. Det var för första gången allmän flaggdag i Sverige. Länsstyrelsen genom landshövdingen, biskopen för Göteborgs stift och Västra Götalandsregionen genom representant för regionfullmäktiges presidium medverkade vid ceremonin liksom kommunfullmäktiges ordförande. Utöver ceremoni och marsch på veterandagen hade Frölunda och Lundby stadsdelsbibliotek en utställning om veteraner. Denna var producerad av föreningen Fredsbaskrarna och innehöll tolv berättelser om veteraner. Göteborgs garnison hade sitt arrangemang under kvällen.

Syftet med högtidlighållandet av veterandagen var att mötas och minnas men också visa att det finns många veteraner i vårt samhälle och att staden ger dem ett erkännande. Göteborgarna skulle få information om vad en veteran är och vad de utfört. Begreppet veteran är relativt okänt i Sverige men en veteran i Storbritannien eller USA har hög status.

Frågan om medel till ett veteranmonument (ursprungliga motionen i kf 2017-02-23 § 20) tillstyrktes av kulturnämnden 2018-06-12 då nämnden behandlade förslag om fördelning av utdelningsmedel från Charles Felix Lindbergs donationsfond.

Fakta om veteraner

En veteran är en person som sänts ut av svenska staten i fredsbevarande arbete eller till katastrofområden. Det är en viktig demokratisk insats. Själva uppdraget kallas att man gör en mission. De som sänds ut ansluts oftast till en internationell organisation som FN, Nato eller EU-organisation ex EUPOL. För närvarande har Sverige 500 soldater och 100 poliser ute i världen i fredsbevarande och katastrofarbete. Därtill sänder Tullverket, MSB, Kustbevakningen, Domstolsverket m.fl. ut personal i fredsbevarande arbete. För soldater är uppgiften inskriven i anställningskontraktet. Uppdraget kan exempelvis vara att bevaka ett område eller en gräns, utbilda lokala polisbefäl, övervaka mattransporter eller rädda flyktingar. Insatserna är ofta riskfyllda.

I Sverige bor cirka 100 000 veteraner varav cirka 15 000 i Västsverige. Staten har sedan 2010 ett lagstadgat ansvar att ta hand om veteraner och deras anhöriga före och efter tjänstgöring. De som var ute tidigt i tjänstgöring har fått klara sig själva och har burit på upplevelser och känslor i årtal. Det finns frivilligorganisationer som stöttar veteranerna. En paraplyorganisation är Föreningen Fredsbaskrarna.

Veterandagsfirande i andra svenska städer

Det är en hel del städer som har såväl veteranmonument som marsch och ceremoni på veterandagen. Exempel är Karlstad, Östersund, Halmstad, Borås, Skövde, Sundsvall, Boden, Uppsala och Stockholm för att nämna några. Flertalet av städerna har eller har haft militära anläggningar. Firandet i Stockholm är en statsofficiell ceremoni som leds från Förvarsstaben och med deltagande av kungahuset, statsministern, försvarsministern, överbefälhavaren m.fl. Veterandagen i Stockholm har militär prägel, något att ha i åminne när utformningen av Göteborgs ceremoni diskuteras.

Genomförande och erfarenheter av veterandagsfirandet 2018

Organisering

Stadsledningskontoret etablerade en planeringsgrupp bestående av representanter för Göteborgs garnison, Polismyndigheten i Västra Götaland och Föreningen Fredsbaskrarna Väst med syfte att samplanera de olika arrangemangen. Parallellt med och i samklang med planeringsgruppen arbetade en gemensam kommunikationsgrupp.

Kommunikation

Stadsledningskontoret utarbetade en kommunikationsplan som även innehöll en mindre insats inför utställningen på biblioteken. Kommunikationsgruppen spred information om veterandagens olika aktiviteter och bibliotekens utställning via sina ordinarie kommunikationskanaler, skickade ut pressinformation, inbjöd till pressträff och bearbetade media. Erfarenheten från kommunikationsgruppen är att det var lätt att samarbeta och problem löstes när de dök upp. En annan erfarenhet var att startsträckan var för kort samt att gruppen hade behövt tid för att utarbeta gemensamt budskap och fastställa lämpliga kommunikationskanaler. Fler mediakanaler kan användas, inte att glömma goteborg.com som vänder sig till besökare. Det bör övervägas om inte en gemensam annons skulle nått de målgrupper som inte befinner sig på sociala medier. Det mediala genomslaget blev över förväntan men krävde bearbetning av media som, förutom P4 Göteborg, inte hade uppmärksammat att Göteborg skulle uppmärksamma sina veteraner. Möjligen försvinner stadens pressinformation då den hamnar hos en kommunredaktör som inte sätter veterandagen i kommunens kontext. Nästa år kommer inte veterandagen att ha samma nyhetsvärde vilket får vägas in i planeringen.

Planeringen

Utifrån den korta planeringstiden beslutades att hålla firandet i en begränsad skala för att under kommande år låta det växa. Erfarenheterna från Stockholm är att firandet växer successivt.

Det tar tid att etablera en veterandag och göra den känd. Göteborgs stad behöver tillsammans med sina samarbetspartners hitta sin karaktär på veterandagen. Vid årets ceremoni lyftes de civilanställdas insatser fram (kustbevakning, tull, poliser, MSB m.fl.) eftersom de riskerar att komma i skymundan för militära insatser. Även anhängiga roll och insats uppmärksammades.

Planeringen är personalintensiv vilket också avspeglas i kostnaderna. Av totalkostnaden på 275 tkr var 85 tkr köpta varor och tjänster. Personalkostnaderna bestod av planeringsarbete, faktainsamling, samordning med länsstyrelsen och stiftet, genomförandeplan, kontraktering av musiker m.m. Det visade sig att staden har begränsat antal ramavtal för eventtjänster. Kommande år kan det därför bli aktuellt att göra

upphandlingar. Planeringsgruppen föreslås vara en liten gemensam grupp som har en referensgrupp med representanter för anhörig- och veteranorganisationer. En svårighet är att nå ut till civilanställda. Tullverket väst och MSB skickade på eget initiativ ut information till sina veteraner. Ett förslag är att utforma gemensam information som kan spridas vidare genom olika myndigheter.

Marschen

Själva veteranmarschen mellan Götaplatsen och Gustav Adolfs torg, planerades i huvudsak av föreningen Fredsbaskrarna i samverkan med polisen. I marschen deltog 200 - 250 personer. Fredsbaskrarna sökte demonstrationstillstånd och staden kompletterade detta för ceremonin. Försvarsmakten beställde överflygning. Information om marschen spreds via sociala medier och kontakter. Erfarenheten är att marschen var lagom lång. För kommande år behöver roller för att styra upp marschen klargöras tidigt för samplanering med polisen. Paraden behöver planeras i god tid. Blir det fler deltagare tar paraden också större utrymme i stadsrummet. Marknadsföringen av paraden behöver förbättras genom ökad delning på sociala medier och eventuellt annonsering i en gemensam annons. I täten för marschen gick Chalmers Studentkårs musikcorps. Det har framförts att de kanske var lite för oseriösa i sin framtoning. Ett alternativ kan vara att engagera någon musikskolas elever vilket i så fall måste göras i god tid.

Det bör övervägas om Röda Korsets sjukvårdare bör engageras eftersom många som deltar är gamla.

Staden uppmärksammade veteranerna med en ceremoni

Stadens del var själva ceremonin på Gustaf Adolfs torg och utställningen på biblioteken. Biblioteken skötte utställningen till stor del själva med stöd av kommunikatörer från försvarsmakten och SLK. Stadsbiblioteket önskade få utställningen men lokalen var redan bokad. Detta är en möjlighet till nästa år men kan kräva viss omarbetning av utställningen och anmäla den i god tid.

Arrangemanget anmäldes till trafikkontoret för att få disponera allmän platsmark och koordinering av trafiken under marschen och tysta minuten samt till park- och naturförvaltningen för renhållning. De erfarenheter som gjordes är att det krävs en relativt stor plats som en parad kan ansluta till. På ceremoniplatsen behövs väderskydd mot sol och regn. Detta löstes genom ett stort tält utan väggar. Temperaturen den aktuella dagen uppgick som mest till 31 grader med ganska hög luftfuktighet. Mot bakgrund av att många deltagare är gamla, vissa har svårt att stå en längre stund, behövs solskydd, sittplatser och tillgång till vatten. I tältet fanns bänkar för 240 personer. Dessa fylldes i stort sett.

Stadens flaggning bidrog till högtidligheten. Önskemål framfördes om att fler skulle hörsammat flaggdagen utmed marschvägen.

Scen och högtalare behövs för att alla ska kunna se och höra. Gustav Adolfs torg fungerade skapligt men är inte en optimal plats på grund av ljudnivån. Däremot är platsen bra för att nå uppmärksamhet. Till nästa år bör det övervägas om ny plats kan tas fram. Här kan park- och naturförvaltningen bistå med erfarenheter. Vid den tysta minuten, som pålystes av Göteborgs biskop, stannades trafiken i och kring Brunnsparken. Detta fungerade bra men kräver minutplanering och möjlighet att omdisponera i programmet. Därför behövs en programledare på scen och en ansvarig koordinator för helheten.

Det noterades att besökare och göteborgare som antingen hört på radio, läst på hemsidor eller bara befunnit sig vid Gustaf Adolfs torg tog sig tid, stannade upp och övervarade ceremonin. 300 - 400 personer befann sig på och kring torget under ceremonin. Hade det funnits en utställning och någon form av avisering av ceremonin på platsen kanske ännu fler kommit. Deltagar- och åhörarantalet bedömdes som mycket bra då det var första gången ett veterandagsfirande genomfördes.

Programmet varade 30 minuter och bestod av trumpetfanfar, körsång, tal av kommunfullmäktiges ordförande och landshövdingen, kransnedläggning, biskopens ord inför tyst minut och nationalsång. Försvaret hade en hedersvakt vid platsen för kransarna. En erfarenhet är att kransar och hedersvakt bör flyttas från stråket till och från scen. Utrymmet mellan scen och åhörare bör därför ökas. Längden på programmet bedömdes som lagom men kunde haft inslag av ungdomar från någon musikskola. Hela programmet synkroniserades med garnisonens högtidlighet som började kl. 18:00 vid Kåringberget i västra Göteborg där landshövding, kommun- och regionfullmäktiges presidier deltog. Transporter till Kåringberget arrangerades av Fredsbaskrarna som hyrde veteranspårvagnar.

Erfarenheten är att programmet behöver fastställs i tidigt skede för att engagera talare och musiker. Kontakt kan tas med musikklasser om det går att kontraktera dem. Viss synkronisering behövs med protokollören på länsstyrelsen. Om Västra Götalandsregionens presidium ska ha en roll krävs synkronisering även med dem och med deras kommunikationsenhet. Mot detta talar att det är stadens arrangemang. På sikt kan det övervägas om arrangemanget ska vara lokalt eller regionalt och gemensamt med försvarsmakten och andra statliga myndigheter.

Tidpunkten för ceremonin kan övervägas i samråd med försvarsmakten. Kollektivtrafikens fordon föreslås ha flaggor vilket kräver en begäran hos Västtrafik. Högtalaranläggningen fungerade bra men scenen var i minsta laget och hade behövt två trappor. Det kan övervägas om myndighetsfanor ska finnas vid scenen.

Veteranerna och deras anhöriga som deltog, var mycket nöjda och glad att staden uppmärksammade deras insats i fredsbevarande arbete. För vissa var det första gången de fick en sådan uppmärksamhet. De har i årtal burit på sina upplevelser men inte fått tala om dem och inte fått något erkännande. Det fick de nu och det har betydelse.

Enkät svar från föreningar

En elektronisk enkät har skickats till Soldathemmet vid Göteborgs garnison samt fyra föreningar/nätverk för veteraner och anhöriga. Två har svarat och också lämnat förbättringsförslag vilka inarbetats i detta tjänsteutlåtande. Båda var mycket nöjda med årets arrangemang och att staden uppmärksammar sina veteraner. Det finns önskemål om att få delta i planeringsarbetet i fortsättningen.

Stadsledningskontorets bedömning och förslag

Mot bakgrund av kort planeringstid och ingen erfarenhet av liknande arrangemang anser stadsledningskontoret att målen med veterandagen klarades av. Göteborgarna fick information om veteraner och vad de utfört, veteranerna och deras anhöriga fick uppmärksamhet i såväl marsch som under ceremonin. Alla arrangemang under dagen synkroniserades tidsmässigt men kan förbättras innehållsmässigt.

Platsen för ceremonin kan i framtiden övervägas, framför allt om ett monument uppförs. Denna plats ska då kunna ta emot en parad och ha ordentligt med utrymme för åhörare men samtidigt vara en rofylld plats för en stunds tankar.

I yttrandet från S, MP och V framfördes dels att utvärdering av årets arrangemang skulle göras vilket redovisas ovan i sitt sammanhang. Några föreningar/organisationer har också haft möjlighet att komma med synpunkter i en elektronisk enkät. Dessa synpunkter har inarbetats ovan. Stadsledningskontoret fick också uppdrag att förankra hos den nämnd som bör få ansvaret att arrangera veterandagen kommande år. Det kan vara kulturnämnden, park- och naturnämnden, nämnden för konsument- och medborgarservice eller Göteborg & Co. Oavsett vem som utses krävs medverkan från övriga där även trafikkontoret har viss roll. Stadsledningskontoret anser att det bör vara samma nämnd eller styrelse som har ansvar för medborgarskapsceremonin, veterandagen samt kanske också nationaldagsfirandet då dessa arrangemang har vissa likheter och är utomhusarrangemang. Stadsledningskontoret har inhämtat synpunkter på frågor rörande detta tjänsteutlåtande från kulturnämnden, park- och naturnämnden, nämnden för konsument- och medborgarservice samt Göteborg & Co.

Kulturnämnden har idag ansvar för medborgarskapsceremonin och har också sin egen sommarunderhållning. Nämnden har också ansvar för högtidlighållandet av samernas och romernas nationaldagar. Här finns vana och kompetens att arrangera ceremonier som växt över åren. Förvaltningen anser att den blivit tilldelad dessa arrangemang med små eller inga destinerade medel för planering och genomförande. Förvaltningen konstaterar också att det inte finns något uppdrag i reglementet om att nämnden ska ansvara för olika kommungemensamma arrangemang. Får nämnden uppdraget att planera och koordinera veterandagsfirande bör det göras en justering av nämndens reglemente så att nämnden får ansvar för vissa arrangemang i samband med högtider.

Park- och naturförvaltningen har en liten evenemangsavdelning som förbereder parker och allmänna platser inför konserter, nationaldagsfirande m.m. Nämnden har egna arrangemang som ex. midsommarfirandet i Trädgårdsföreningen, Rosens dag m.m. Möjligen behöver kompetens säkras upp för planering och genomförande av hela arrangemang då förvaltningen oftast har att göra med eventbolag som planerar och genomför arrangemangen. Nämnden har inget uttryckligt uppdrag i sitt reglemente att anordna arrangemang. Däremot ska nämnden mot ersättning upplåta allmänplatsmark och övrig mark som nämnden förvaltar.

Konsument- och medborgarservice ska utveckla servicen till göteborgarna. Det är den nämnd som uttryckligt har ett fokus på göteborgare och besökare. KoM har inget uttryckligt uppdrag i sitt reglemente om att planera och genomföra arrangemang riktat till göteborgare och besökare.

Göteborg & Co arrangerar Göteborgskalaset på uppdrag av kommunfullmäktige. Bolaget har ett gediget kunnande om eventplanering.

Christine Lindeberg

Jessica Granath

Planeringsledare

Avdelningschef